PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ DERGİSİ

PAMUKKALE UNIVERSITY JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES INSTITUTE

ISSN 1308 - 2922 Sayı/*Number* 5 Ocak/January 2010

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü
Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Adına
Doç. Dr. Bilal SÖĞÜT

Editörler
Yrd. Doç. Dr. Nesrin IŞIKOĞLU
Yrd. Doç. Dr. Ahmet Can BAKKALCI

İngilizce Düzeltme
Yrd. Doç. Dr. Yavuz ÇELİK

Hakemli bilimsel bir dergi olan PAUSBED yılda üç kez yayımlanmaktadır.
Dergide yayımlanan çalışmalardan, kaynak gösterilmek şartıyla alıntı yapılabilir.
Çalışmaların tüm sorumluluğu yazarına/yazarlarına aittir.

Grafik ve Dizgi
Gülderen ÇAVUŞ ALTINTAŞ

Baskı
Dijital Düşler
Basım San. ve Tic. A.Ş.
+90 212 279 64 44

Yazışma Adresi
Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rektörlük Binası Kat: 2
Kınıklı Kampusu 20070 Kınıklı – DENİZLİ / TÜRKİYE
Tel. + 90 (258) 296 22 10 Fax. +90 (258) 296 23 47
e-posta: **pausbed@pau.edu.tr**

Danışma ve Yayın Kurulu

Prof. Dr. Ceyhun Vedat UYGUR	Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Ayşe İRMİŞ	Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Ertuğrul İŞLER	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Hafize MEDER ÇAKIR	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Asuman DUATEPE AKSU	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Abdurrahman ŞAHİN	Pamukkale Üniversitesi

Hakem Kurulu

Prof. Dr. Ayşegül ATAMAN	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Ayten ER	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Hayati AKYOL	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. İlhami DURMUŞ	Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. İnan ÖZER	Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Kubilay AKTULUM	Süleyman Demirel Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa TANYELİ	Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Sevinç Özen GÜÇLÜ	Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Turan KAÇAR	Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Eşref ABAY	Ege Üniversitesi
Doç. Dr. Kerem KARABULUT	Atatürk Üniversitesi
Doç. Dr. Ali Rıza ERDEM	Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Ruhi SARPKAYA	Adnan Menderes Üniversitesi
Doç. Dr. Erkan POYRAZ	Muğla Üniversitesi
Doç. Dr. Mesut ALBENİ	Süleyman Demirel Üniversitesi
Doç. Dr. Tevhide KARGIN	Ankara Üniversitesi
Doç. Dr. Onur ÖZVERİ	Dokuz Eylül Üniversitesi
Doç. Dr. Mustafa Zihni TUNCA	Süleyman Demirel Üniversitesi
Doç. Dr. Elif ÖZER	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Sevinç ORHAN	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Meryem AYAN	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Ömer ŞEKERCİ	Süleyman Demirel Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Türkay TOK	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Oğuz KAYMAKÇI	Sakarya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Fatma KIRMIZI	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Ergün ÖZTÜRK	Sakarya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Birsen DOĞAN	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Bayram AŞILIOĞLU	Dicle Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. İrfan ERTUĞRUL	Pamukkale Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Yasin ÖZKARA	Akdeniz Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Kazım ÇELİK	Pamukkale Üniversitesi

Dergimizin bu sayısına gönderilen makaleleri değerlendiren hakem kuruluna teşekkürlerimizi sunarız.

Sekreterya

Recep DURMUŞ
Arş. Gör. Umut UYAR
Şule TURAN
Azize ŞIRALI

İÇİNDEKİLER/*CONTENTS*

Celal ŞİMŞEK **1**
"Eskiçağda Homa" Makalesi Üzerine Eleştirel İnceleme
A Critical Analysis of "Homa in the Ancient Age."

Ertuğrul İŞLER..... **17**
Mitler ve Kültürler Arası İletişim
Myths and Inter- Cultural Communication

Mehmet MEDER – Güney ÇEĞİN..... **23**
Erkek ve Kadın Dergilerinde Toplumsal Cinsiyet ve Kimlik Tartışmaları (Giddens- Eksenli Bir Çözümleme)
Gender and Identity Discussions in Man and Women Magazines: A Giddens-Based Analysis

Murat ORHUN..... **35**
Hitit Aile Hukuku ve Eski Hukuk Dönemi Roma Aile Hukuku
Family Law of Hittite & Roman Family Law of Ancient Law Period

Kasım YILDIRIM – Seyit ATEŞ..... **57**
Sınıf Öğretmenlerinin Bitişik Eğik Yazı Uygulamalarına İlişkin Görüşleri
Views of Primary Grade Teachers' in Regard to Their Instructional Practices in Handwriting

Mesiha TOSUNOĞLU – Fatih ARSLAN..... **73**
İlköğretim 5. Sınıf Öğretmenlerinin Türkçe Derslerinde Yaptıkları Sözlü Anlatım Uygulamalarının Değerlendirilmesi
The Evaluation of the Expression Applications in Turkish Courses Which are Practiced by the Fifty Grade Primary School Teachers

Nida BAYINDIR – Hatice Zeynep İNAN - Sevinç DEMİR..... **89**
Öğretmen Adaylarının Sınıfta Demokratik Ortamı Geliştirmeye İlişkin Öngörüleri
Teacher Candidates' Perspectives on Criteria to Create a Democratic Atmosphere in the Classroom

Rüya Güzel ÖZMEN – Mehrizar YAKIN – Sinan KALKAN **97**
Otistik Öğrencilerin Harfleri ve Harfleri Oluşturan Çizgileri Çizme Becerisindeki İki Farklı Performans Dönütünün Etkililiğinin Karşılaştırılması
A Comparasion of the Effectiveness of Two Different Performance Feedback on Autistic Students' Letter Writing and Letter Line Drawing Skills

Yasin ÖZKARA..... **109**
Okuma Güçlüğü Olan Öğrencilerin Okuma Düzeylerinin Geliştirilmesine Yönelik Bir Uygulama
An Application on Improving the Reading Levels of Students Having Difficulty in Reading

Anca Michaela DOBRINESCU..... **121**
A Modernist's Solution to the Contemporary World's Crisis
Çağdaş Dünya Krizine Modernist Bir Çözüm

A.Yasemin YALTA..... **127**
Türkiye'den Sermaye Kaçışının Önemi Üzerine
On the Importance of Capital Flight from Turkey

Beytullah YILMAZ - Harun SULAK..... **141**
Finansal ve Mali Göstergeler ile Küresel Kriz Öncesi Dünya Ekonomisindeki Gelişmeler
Developments in Global Economy by Financial and Fiscal Indicators in Pre-Crisis Period

Hüseyin ŞENKAYAS - Mustafa ÖZTÜRK - Gülşah SEZEN..... **161**
Lojistik Tedarikçilerin Seçiminde Analitik Hiyerarşi Süreci (AHP) Yöntemi: Mondial Şirketinde Bir Uygulama
Analytical Hierarchy Process (AHP) Method in Selection of Logistics Suppliers: An Application in Mondial Company

Süleyman BARUTÇU - Sahavet GÜRDAL..... **177**
Internet Tabanlı Tedarik Zinciri Yönetimi: Internet Tabanlı Tekstil Tedarik Zincirinde Karşılaşılan Problemlerin Belirlenmesine Yönelik Pilot Bir Araştırma
The Internet-Based Supply Chain Management: A Pilot Survey for Determiningt the Challenges in the Internet-Based Textile Supply Chain

Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
Sayı 5, 2010, Sayfa 141-159

FİNANSAL VE MALİ GÖSTERGELER İLE KÜRESEL KRİZ ÖNCESİ DÜNYA EKONOMİSİNDEKİ GELİŞMELER

Beytullah YILMAZ[•] - Harun SULAK[••]

Özet
Dünya Ekonomisi 2007 yılı ortalarında ABD'de ortaya çıkan ve tüm dünyaya yayılan finansal bir krizle karşı karşıya kalmıştır. Bu kriz 1929 ekonomik buhranından sonra dünya ekonomisinin karşılaştığı en ciddi krizdir. Bu noktada, daha önceki yaşanan krizlere kıyasla daha karmaşık ve yönetilemez olan ve küresel olarak nitelenen bu kriz gittikçe derinleşmekte ve etki alanını artırmaktadır.
Bu çalışmada küresel kriz öncesi dünya ekonomisinde meydana gelen gelişmeler finansal ve mali göstergeler kullanılarak hisse senedi piyasası, borç menkulleri, sermaye hareketleri ve sermaye yatırımları bağlamında ülkeler ve bölgeler açısından analiz edilmektedir. Sonuç bölümünde ise bu krizden kurtulmak için neler yapılabileceği hakkında bazı öneriler sunulmaktadır.

Anahtar kelimeler: *Küresel Kriz, Gelişmiş Ekonomiler, Gelişmekte Olan Ekonomiler, Borç Menkulleri, Sermaye Hareketleri*

DEVELOPMENTS IN GLOBAL ECONOMY BY FINANCIAL AND FISCAL INDICATORS IN PRE-CRISIS PERIOD

Abstract
The global economy have been faced a financial crisis that emerged in US in mid-2007 but spreading to whole world. This crisis is the most crucial one affecting the global economy after the 1929 depression. At this point, this crisis deepens day by day and shows some characteristics proving themselves as non-manageble and more complex when compared to those formers.
In this study, those developments in global economy are analysed by means of financial and fiscal indicators on some grounds as stocks market, securities, bonds, capital flows from the point views of countries and regions. In the conclusion, there will be given some proposals in order to get rid of the crisis.

Key Words: *Global Crisis, Developed Economies, Developing Economies, Loans, Capital Flows*

1. GİRİŞ

Dünya ekonomisinde, internet şirketleri krizi ardından büyük kayıplar yaşayan ve iflas eden birçok teknoloji şirketleri nedeniyle 2001 yılında büyüme yavaşlamıştır. Büyüme 2000 yılında % 3,8 iken, 2001 yılında ise üçte birine düşerek % 1,3 olmuştur. Aynı zamanda Dünya Ticaret Merkezine yapılan 11 Eylül saldırıları da dünyada siyasi belirsizliğe neden olmuş, bu ise gelişen piyasa ekonomilerine sermaye akışının azalmasına yol açmıştır. 2000 yılında gelişmekte olan ülkelerin ihracatları % 14 artarken, 2001 yılında % 1'den daha düşük artmış ve gelişmekte olan ülkelerin 2000 yılı büyümesi % 5,4'ten 2001'de % 2,1'e düşmüştür. Dünya ekonomisi hızla krizden çıkmaya başlamış ve 2002 yılında % 4,3 büyürken, 2003 yılında % 4,9 ve 2004 yılında % 10,6 gibi çok yüksek bir büyüme oranını yakalamıştır. 2005 yılında bir önceki yıla göre büyüme hızı daha mütevazı şekilde % 7,4 oranında gerçekleşmiştir. 2006 yılında % 8,5 ve 2007 yılında ise % 5,5 büyüme gerçekleşmiştir. Dünya ekonomisindeki büyümenin yavaşlamaya başlamasının nedenleri başında ise, sanayi üretimindeki ve küresel ticaretteki belirgin yavaşlama yani büyümenin daha sürdürülebilir bir düzeye oturması ile Japonya ve AB ülkelerinin talep artışlarında meydana gelen zayıflamadır. Ay-

[•] Öğr. Gör., Pamukkale Üniversitesi, Çivril M.Y.O., Denizli, byilmaz@pamukkale.edu.tr.

[••] Arş. Gör. Dr., Pamukkale Üniversitesi, İ.İ.B.F., İktisat Bölümü, Denizli, hsulak@pamukkale.edu.tr.

rıca ABD'deki durgunluk beklentisi, enflasyon artışı ve baskı altında kalmış olan yani çok değerlenmiş olan hisse senedi piyasaları ve yükselen petrol fiyatlarının etkisi bu krizin kaynaklarındandır. Yine, ABD'de sürekli ertelenen ve aşırı kar hırsıyla sürekli şişen ve kontrol edilmesi güçleşen mortgage krizi, Avrupa ve Japonya'yı da etkisi altına almış bulunmakta ve dünya ekonomisini çok ciddi etkilemektedir.

Öte yandan, ABD'de dış ticaret, kamu ve sosyal güvenlik açıkları gibi kronikleşen önemli sorunlar hala çözümlenememiş ve bunlar her geçen gün ekonomiye daha fazla maliyetler getirmektedir. Ayrıca bu sorunlara ek olarak, ABD'de meydana gelen mortgage finansman krizi ile son yılların en yüksek düzeyine (147 $) ulaşmış olan petrol fiyatları sorunları daha da karmaşık hale getirmiştir. Bunların yanında küresel ısınma sonunda ortaya çıkan iklim değişikliği, Çin ve Hindistan gibi nüfusu kalabalık olan ve gelirleri artan ülkelerin artan gıda talepleri ile alternatif enerjiden kaynaklanan tarım ürünlerine olan taleplerin hızla artması nedeniyle gıda fiyatları çok fazla artmıştır. 2008 yılında buğday fiyatlarının % 140, pirinç fiyatlarının % 80 artması enflasyon oranlarının artmasına neden olmaktadır. Sonuç olarak bütün bu sorunlara rağmen 2008 yılında dünya ekonomisi % 4,5 gibi bir büyümenin gerçekleşeceği beklenmekteydi. Fakat 2008 yılı 3. çeyreğinde etkisi ortaya çıkan ABD'deki mortgage krizi 4. çeyrek büyümesini çok kötü etkilemiş ve 2008 yılı büyüme oranı daha da düşmüştür.

Dünya ekonomisindeki 2007 yılı büyüme oranlarına bakıldığında ülkeler arasındaki dağılım dengesiz olarak gerçekleşmiştir. ABD'de beklenenden daha yüksek büyüme gerçekleşirken, Çin'de daraltıcı tedbirlere rağmen ekonomik faaliyetler canlı kalmış ve beklenenden fazla büyümüş ve 2007 yılında beklenti % 9 iken, gerçekleşen % 11,4 olmuştur. Yine, yükselen piyasa ekonomileriyle birlikte, kalkınmakta olan ülkelerin çoğunda ekonominin canlı olduğu gözlemlenmektedir. Fakat Avrupa ve Japonya'da büyüme oranları yine hayal kırıklığına neden olmuştur. Bu ülkelerdeki yetersiz büyümenin nedeni ise, yüksek enerji maliyetleri nedeniyle ihraç ettikleri malların fiyatlarının artması nedeniyle, büyümeleri ihracata dayalı olan bu ülkelerin ihracatlarını duraksatmıştır. Aynı zamanda gelişmiş ülkelerin yurt içi taleplerinin zayıflaması ile ithalatları da daralmış, bunun sonucunda bu ülkelere ihracat yapan gelişmekte olan ülkelerin ihracatlarını daraltmıştır.

Bütün bu sorunların sonucunda, dünya çapında ülkelerin cari hesap dengesizlikleri de artmıştır. ABD'nin cari açığının GSYİH oranı, 2004 yılında % –4,5 ile –522 Milyar $'lık rekor düzeye ulaşmış ve 2005 yılında yeni bir rekor kırarak % –5,1 olmuştur. 2006 yılında ise % –5,7 şeklinde gerçekleşmiş ve yaklaşık –750 Milyar $ cari açık vermiştir. Doların reel olarak değer kaybetmesi, ABD'nin ihracatına olumlu etki yapmış yani bir önceki yıla göre ihracatı % 12 artırmıştır. Aynı zamanda ABD'nin yurt içi talebin zayıflaması ile ithalattaki artışın azalması nedeniyle (% 5 artmış) 2007 yılında cari açık oransal olarak artarak % –5,9 olmasına rağmen, miktar olarak bir önceki yıla göre azalmış ve –731 Milyar $ olmuştur (UNCTAD, 2009: 152). Buna göre ABD'nin 2007 yılı cari açığı, Asya'nın yükselen pazarlarının (384 Milyar $), Petrol üreticisi Ortadoğu ülkelerinin (275 Milyar $) ve BDT ülkelerinin (76 Milyar $) cari fazlalarından çok daha fazla yani diğer ülkeler üretmiş ABD tüketmiştir.

2. FİNANSAL VE MALİ GÖSTERGELER AÇISINDAN DÜNYA EKONOMİSİ

Kriz öncesi dünya ekonomisinde meydana gelen gelişmeler, GSYİH, hisse senedi piyasası, borç menkulleri, banka aktifleri, küresel sermaye hareketleri ve doğrudan sermaye yatırımları gibi temel finansal ve mali göstergeler açısından ele alınacaktır.

2.1. GSYİH Büyümesi

Ülkeler ve bölgeler bazında son üç yılın GSYİH değerleri Tablo 1'de görülmektedir. Tabloya göre; dünya genelinde GSYİH toplamı 2006 yılında 48,4 Trilyon $, 2007 yılında % 12,8 artarak GSYİH toplamı 54,6 Trilyon $ ve 2008 yılında ise % %13,8 yani 7,5 Trilyon $ artarak dünya genelinde GSYİH toplamı 62,1 Trilyon $'a ulaşmıştır (IMF, 2008b: 147; DPT, 2008: 9–10).

- **Kuzey Amerika ülkeleri:** Kuzey Amerika yani ABD ve Kanada 2006 yılında 14,5

Trilyon $ GSYİH üretirken, 2008 yılında 16 Trilyon $ GSYİH üretmiştir. ABD 2006 yılında 13,2 Trilyon $ ile dünyanın en büyük GSYİH sahip ve dünya GSYİH'sının % 27,3'ünü tek başına üretirken, 2008 yılında ise 14,4 Trilyon $ ile yine dünyanın en büyük GSYİH sahip olan ülke olmuş fakat dünya GSYİH'sındaki payı % 23,2'ye inmiştir. Kanada 2006 yılında 1,3 Trilyon $ GSYİH'ya sahip olarak dünyanın 7. büyük ekonomisi iken, 2008 yılında ise 1,6 Trilyon $ ile 9. büyük ekonomisi olmuştur.

- **Japonya;** 2006 yılında 4,4 Trilyon $ GSYİH'ya sahipken, 2008 yılında 4,9 Trilyon $ GSYİH'ya ulaşmış ve ABD'den sonra 2. en büyük GSYİH'ya sahip olan ülkedir.

Tablo 1: Ülkelerin GSYİH, Hisse Senedi, Banka Aktifleri ve Borç Menkulleri (Milyar $)

	GSYİH			2006 Yılı Değerleri				
	2006	2007	2008	Hisse Senedi Piyasa Değeri	Borç Menkulleri (Tahvil-Bono)			Banka Aktifleri
					Kamu	Özel	Toplam	
Dünya	**48,434**	**54,585**	**62,054**	**50,827**	**25,781**	**43,420**	**69,201**	**74,435**
K. Amerika	**14,470**	**15,244**	**15,998**	**21,270**	**6,941**	**21,450**	**28,391**	**12,236**
ABD	**13,195**	**13,808**	**14,434**	**19,569**	**6,234**	**20,816**	**27,051**	**10,203**
Kanada	**1,275**	**1,436**	**1,564**	**1,701**	**707**	**634**	**1,341**	**2,033**
Japonya	**4,377**	**4,382**	**4,844**	**4,796**	**6,751**	**1,973**	**8,724**	**6,590**
AB	**13,658**	**14,659**	**18,786**	**13,069**	**7,693**	**15,499**	**23,192**	**37,736**
EURO Bölgesi	**10,586**	**11,349**	**14,950**	**8,419**	**6,581**	**12,180**	**18,761**	**26,719**
Almanya	**2,916**	**3,321**	**3,819**	**1,638**	**1,479**	**3,358**	**4,837**	**4,644**
Fransa	**2,252**	**2,594**	**2,978**	**2,313**	**1,241**	**2,255**	**3,496**	**8,035**
İtalya	**1,858**	**2,105**	**2,399**	**1,027**	**1,759**	**1,732**	**3,491**	**3,444**
İspanya	**1,231**	**1,440**	**1,683**	**1,323**	**521**	**1,794**	**2,315**	**2,344**
Hollanda	**671**	**777**	**910**	**725**	**286**	**1,422**	**1,708**	**3,128**
Belçika	**398**	**455**	**531**	**335**	**421**	**407**	**828**	**1,878**
Yunanistan	**268**	**314**	**374**	**208**	**364**	**98**	**462**	**360**
Lüksemburg	**43**	**50**	**64**	**80**	**0**	**97**	**97**	**858**
İngiltere	**2,402**	**2,805**	**2,787**	**3,794**	**842**	**2,453**	**3,294**	**9,409**
Gelişmekte Olan Ülke.	**14,263**	**15,397**	**16,628**	**11,693**	**3,874**	**2,198**	**6,072**	**13,219**
Asya	**6,271**	**6,898**	**7,588**	**6,857**	**2,014**	**1,495**	**3,508**	**8,845**
Latin Amerika	**2,953**	**3,248**	**3,508**	**1,454**	**1,100**	**475**	**1,575**	**1,551**
Ortadoğu	**1,328**	**1,460**	**1,753**	**657**	**38**	**61**	**99**	**998**
Avrupa	**2,760**	**3,036**	**3,469**	**1,873**	**640**	**111**	**751**	**1,214**

(Kaynak: IMF, 2008b: 147; DPT, **2008:9**–10)

- **AB Bölgesi:** AB Bölgesi 2006 yılında 13,7 Trilyon $ GSYİH'ya sahipken, 2007 yılında 14,7 Trilyon $ GSYİH'ya ve 2008 yılında 18,8 Trilyon $ GSYİH'ya sahip olmuştur.[1] EURO Bölgesi ise[2] GSYİH'sı 2006 yılında 10,6 Trilyon $ iken, 2008 yılında 15 Trilyon $ GSYİH'ya ulaşmıştır. Almanya yaklaşık 3 Trilyon $ ile dünyada 3. büyük ekonomi iken, 2008 yılında Çin Almanya'yı geçmiş ve 3,8 Trilyon $ GSYİH ile 4. olmuştur. Fransa yaklaşık 3 Trilyon $ ile 5. büyük ekonomi iken, İtalya 2,4 Trilyon $ ile 7. büyük ekonomi olmuştur. İspanya'da 1,7 Trilyon $ GSYİH'ya ulaşarak 8. büyüklüğe sahiptir. AB ülkesi olan fakat EURO'ya katılmayan İngiltere ise 2,8 Trilyon $ GSYİH'ya sahip olarak 6. büyüklükte olan ekonomidir.

[1] 2009 yılı itibariyle Avrupa Birliğine 27 ülke üye olmuştur.
[2] İngiltere ve Danimarka AB üyesi fakat EURO kullanmamaktadırlar.

- **Gelişmekte Olan Ülkeler:** Gelişmekte olan ülkeler ise 2006 yılında 14,3 Trilyon $ GSYİH'ya sahipken, 2007 yılında % 13 artarak 15,4 Trilyon $ GSYİH'ya ve 2008 yılında ise % 8 artışla 16,6 Trilyon $ GSYİH'ya ulaşmışlardır.

Bu ülke gruplarından Asya ülkeleri 2006 yılında 6,3 Trilyon $, 2007 yılında % 9,5 artışla 6,9 Trilyon $ ve 2008 yılında ise % 10,2 artarak 7,6 Trilyon $ GSYİH'ya ulaşmışlardır. Özellikle Çin 2007 yılında 3,3 Trilyon $ ile 4. büyük ekonomi iken, 2008 yılında 942 Milyar $ yani % 28,8 artırarak 4,2 Trilyon $ GSYİH'ya ulaşmış ve Almanya'yı geçerek dünyanın 3. büyük ekonomisi olmuştur.

2008 yılı itibariyle GSYİH büyüklüklerinde Latin Amerika Ülkeleri yaklaşık 3,5 Trilyon $, Ortadoğu ülkeleri 1,8 Trilyon $ ve Avrupa Ülkeleri yani AB dışında kalan ülkeler ise 3,5 Trilyon $ GSYİH'ya ulaşmışlardır.

Sonuç olarak 2006 yılında GSYİH'nın dünya genelinde bölgesel dağılımına baktığımızda AB 13,7 Trilyon $ ile 1. iken, ABD ise tek başına 13,2 Trilyon $ ile 2. olmuştur. Ülkeler açısından bakıldığında ABD 13,2 Trilyon $ ile açık ara 1. olup, dünya GSYİH'nın % 27,3'üne sahiptir ve 2. en büyük olan Japonya'dan 3 kat büyüktür. 4,4 Trilyon $ ile Japonya 2., yaklaşık 3 Trilyon $ ile Almanya 3. olmuştur. 2,6 Trilyon $ ile Çin 4. ve 2,4 Trilyon $ ile İngiltere 5. büyük ekonomi iken, 2,3 Trilyon $ ile Fransa 6. olmuştur. ABD, AB, Japonya ve Kanada yani gelişmiş 30 ülke 32,5 Trilyon $'lık GSYİH'ya ulaşarak, dünya GSYİH'sının % 67'sine sahiptirler (IMF, 2008b: 147).

Fakat 2008 yılında GSYİH'nın dünya genelinde dağılımına baktığımızda ise AB bölge olarak 18,8 Trilyon $ ile yine 1. iken, ABD ülke olarak 14,4 Trilyon $ ile 2. olmuştur. Ülkeler açısından bakıldığında ABD 14,4 Trilyon $ ile açık ara 1.'liğini korurken, fakat dünya GSYİH'nın payı ise % 23,2'ye inmiştir. 4,9 Trilyon $ ile Japonya 2. iken, 4,2 Trilyon $ ile Çin 3. olmuş ve 3,8 Trilyon $ ile Almanya 4.'lüğe inmiştir. ABD, AB, Japonya ve Kanada yani gelişmiş 30 ülke 38,1 Trilyon $'lık GSYİH'ya ulaşarak, bu ülkelerin dünya GSYİH'sı içindeki payları % 61,4'e inmiştir (DPT, 2008: 9–10). Buna göre bu ülkeler dışında kalan yükselen ve gelişmekte olan ülkelerin GSYİH büyüme oranları daha fazla olmakta ve dünya GSYİH'sı içindeki payları her geçen gün artmaktadır.

2.2. Global Menkul Kıymetler ve Hisse Senedi Piyasası

2.2.1. Global Menkul Kıymetler Piyasası

Global finansal piyasalardaki menkul kıymet piyasasının dünyadaki hacmine bakıldığında mortgage kredilerinin neden olduğu domino etkisi görülmektedir. Tablo 2'de 2007 yılı global menkul kıymetler piyasasına ait veriler görülmektedir. 2007 yılı itibariyle menkul kıymet piyasası hacmi 149,1 Trilyon $'dır. Varlığa dayalı menkul kıymet (VDMK) piyasasının % 60,8'ini oluşturan yani 10,7 Trilyon $'lık konuta dayalı menkul kıymetlerdir. Bunun ise % 89,2'sini yani 6,5 trilyon $'ını ABD tarafından ihraç edilmiştir. Bireysel mortgage kredilerine dayalı menkul kıymet piyasasında ABD'nin piyasa lideri olması nedeniyle

Tablo 2: Global Menkul Kıymetler Piyasası (2007)

PİYASA TÜRÜ	PİYASA ARAÇLARI								Toplam (Trilyon $)		Toplam İçindeki Payı %	
Hükümetler ve Bankalar	Para Piyasası								6,4		9,1	
	Devlet Borcu								25,8	70,7	36,5	47,4
	Banka Mevduatı								38,5		54,4	
Şirketler	Şirket Tahvilleri								11,0		16,2	
	Şirket Kredileri								6,1	67,7	9,1	45,4
	Özsermaye								50,6		74,7	
VDMK	Ticari MK VDMK								0,7		6,5	
	Konut MK VDMK	Avrupa						0,7				
		ABD	Kurumsal				4,0					
			Kurumsal Olmayan	Jumbo		0,5					60,8	
				Alt A		0,6	1,8	5,8	6,5	10,7		7,2
				Subprime		0,7						
	MK Dışındakiler								3,5		32,7	
GLOBAL PİYASA										149,1		100,0

(Kaynak: Demir vd, 2008: 8; Bank of England)

yaşadığı tüm dalgalanmalar global piyasaları anında etkilemektedir (Demir vd, 2008: 8).

Piyasa katılımcıları, aktiflerinde bulunan özellikle subprime mortgage kredileri ile bunlara dayalı menkul kıymetler için kullandıkları değerleme yöntemleri nedeniyle risklerle karşı karşıya kalmışlar ve bu nedenle likidite uyuşmazlıklarından kaynaklanabilecek potansiyel riskler (zararlar) için kısa dönemde fonlama ihtiyacı duyacaklardır (Demir vd, 2008. 8)

2.2.2. Hisse Senedi Piyasası

2006 yılında dünya genelinde toplam hisse senedi piyasa değeri 50,8 Trilyon $'a ulaşmıştır. Tablo 1'e bakıldığında, ABD 19,6 Trilyon $ hisse senedi piyasa değerine ulaşarak dünyada 1. olmuştur. AB ülkeleri de 13,1 Trilyon $'a ulaşmıştır. Hisse senedi piyasası Japonya'da 4,8 Trilyon $, İngiltere'de 3,8 Trilyon $, Fransa'da 2,3 Trilyon $, Almanya'da 1,6 Trilyon $'lık değere ulaşmıştır.

Gelişmekte olan ülkeler de ise, hisse senedi piyasa değeri 11,7 Trilyon $'a ulaşırken, bunlardan Asya Ülkeleri 6,9 Trilyon $, Latin Amerika ülkeleri 1,5 Trilyon $, Ortadoğu ülkeleri 657 Milyar $ ve AB dışında kalan Avrupa ülkeleri de 1,9 Trilyon $'lık hisse senedi piyasa değerine ulaşmıştır (IMF, 2008b: 147).

Ancak mortgage krizi olarak başlayan bu kriz likidite krizine dönüşmüş ve dünyanın sayılı firmaların iflas etmesi ya da aşırı değer kaybetleri nedeniyle bu finansal kriz en çok hisse senedi piyasasını etkilemiştir. Özellikle ABD'nin hisse senedi piyasasında ciddi düşüşler görülmüştür. Örneğin; 1 Kasım itibariyle Dow Jones bir ayda 2,5 Trilyon $ erimiştir (Star Gazetesi, 2009). Bu kriz diğer ekonomilere de tusunami etkisi yapmıştır. Avrupa borsaları tarihin en büyük düşüşlerini yaşamış, Japonya'da hakeza aynı şekilde etkilenmiştir. Ayrıca kriz gelişmekte olan piyasalarda daha yıkıcı etkiye neden olmaktadır. Dow Jones 6.487 puana inerek 13 yıl geriye giderek 1995 yılı değerlerine inmiş, Japon borsası ise 7.163 puana inerek 26 yıl geriye gitmiştir. Alman borsası 3.666 puanla 2003 öncesine dönmüş, İngiltere ise 3.531 ile 2003 seviyesinde işlem görmeye başlamıştır (Sabah, 2009).

2.3. Borç Menkulleri (Bono, Tahvil)

2.3.1. Gelişmiş Ülkelerde Borç Menkulleri

Tablo 3'te kamu ve özel sektör borçları ile bu değerlerin GSYİH'ya oranları bölge ve ülke düzeyinde görülmektedir. Buna göre 2006 yılında dünya genelinde borç menkulleri yani bono ve tahvil vb. değerlerin toplamı 69,2 Trilyon $'a ulaşırken, kamu kesiminin borç toplamı 25,8 Trilyon $, özel kesimin borç toplamı 43,4 Trilyon $ olmuştur (IMF, 2008b: 147).

Tablo 3: Bazı Ülkelerin Kamu ve Özel Sektör Borçları ve GSYİH'ya Oranları (2006)

	GSYİH (Milyar$)	BORÇ MENKULLERİ (tahvil, bono)					
		Kamu Borcu	Kamu Borcu / GSYİH	Özel Sektör Borcu	Özel Sektör Borcu / GSYİH	Toplam Borç	Toplam Borç / GSYİH
Dünya	48,434	25,781	% 53	43,420	% 90	69,201	% 143
K. Amerika	14,470	6,941	% 48	21,450	%148	28,391	%196
ABD	13,195	6,234	% 47	20,816	%158	27,051	%205
Kanada	1,275	707	% 55	634	%50	1,341	%105
Japonya	4,377	6,751	% 154	1,973	%45	8,724	%199
AB	13,658	7,693	% 56	15,499	%114	23,192	%170
EURO Bölgesi	10,586	6,581	% 62	12,180	%115	18,761	%177
Almanya	2,916	1,479	% 51	3,358	%149	4,837	%166
Fransa	2,252	1,241	% 55	2,255	%100	3,496	%155
İtalya	1,858	1,759	% 95	1,732	%93	3,491	%188
İspanya	1,231	521	% 42	1,794	%146	2,315	%188
Hollanda	671	286	% 43	1,422	%212	1,708	%255
Belçika	398	421	% 106	407	%102	828	%208
Yunanistan	268	364	% 136	98	%37	462	%172
Lüksemburg	43	0	% 0	97	%226	97	%225
İngiltere	2,402	842	% 35	2,453	%102	3,294	%137
Gelişmekte Olan Ülke.	14,263	3,874	% 27	2,198	%15	6,072	%43
Asya	6,271	2,014	% 32	1,495	%24	3,508	%56
Latin Amerika	2,953	1,100	% 83	475	%16	1,575	%53
Ortadoğu	1,328	38	% 3	61	%5	99	%8
Avrupa	2,760	640	% 23	111	%4	751	%27

(Kaynak: IMF, 2008b: 147**)**

2008 yılı IMF'nin CIA ve IMD yıllık verilerinden elde ettiği bilgilere göre (tablo 4), kamu ve özel sektörün sadece toplam dış borç ödemeleri toplamı dünya genelinde 51,8 Trilyon $'a ulaşmıştır. Dünya GSYİH'sı ise 62,1 Trilyon $ ve borcun GSMH'ye oranı ise % 83,4 olmuştur (EurActiv, 2009).

— Kuzey Amerika: Kamu kesimi borç toplamı 6,9 Trilyon $ iken, özel sektör toplamı 21,5 Trilyon $ ile toplam borç değeri ise 28,4 Trilyon $'dır.

• **ABD:** Kamu kesiminin borç toplamı 6,2 Trilyon $ iken, özel sektör borç toplamı kamudan 3,5 kat daha fazla yani 20,8 Trilyon $'dır. Toplam borç değeri ise 27 Trilyon $ ile dünyanın en fazla borçlu olan ülkesidir. Yaşanan bu kriz ise ABD'nin borç yükünü daha da artıracaktır.

• **Kanada:** Kamu kesimi borç toplamı 707 Milyar $, özel sektör toplamı 634 Milyar $ ile toplam borç değeri ise 1,3 Trilyon $'dır. Toplam borcun GSYİH'ya oranı ise % 105'dir.

—AB Bölgesi: Kamu kesimi borç toplamı 7,7 Trilyon $, özel sektör toplamı 15,5 Trilyon $ ile toplam borç değeri ise 23,2 Trilyon $ ile dünyanın en çok borcu ABD'den sonra 2.'dir (IMF, 2008b: 147).

AB ülkelerine baktığımızda kamu borcu olmayan tek ülke Lüksemburg iken, toplam borç içinde kamu borcu en az olan Hollanda (1/5), İspanya (1/4), İngiltere (1/3) şeklinde sıralanmaktadır. AB ülkeleri içinde özel sektör borcu en fazla olan ülkeler ise 3,4 Trilyon $ ile Almanya 1., 2,5 Trilyon $ ile İngiltere 2. iken, 2,3 Trilyon $ ile Fransa 3. ve 1,8 Trilyon $ ile İspanya 4. olmuş, 5.liği 1,7 Trilyon $ ile İtalya takip etmektedir (IMF, 2008b: 147). AB ülkeleri içinde toplam borcu en fazla olan ülke 10,5 Trilyon $ ile İngiltere 1. iken, 4,8 Trilyon $ ile Almanya 2., 4,4 Trilyon $ ile Fransa 3. ve 1,8 Trilyon $ ile İrlanda 4.'dür (EurActiv, 2009).

— Japonya: Kamu kesimi borç toplamı 6,8 Trilyon $ iken, özel sektör borç toplamı kamunun 1/3 yani yaklaşık 2 Trilyon $'dır. Buna göre ekonomik büyüklüğüne göre yaklaşık 2 Trilyon $ özel sektör borcunun GSMH'ye oranı bakımında % 45 ile borcu en az olan ülkedir. Fakat toplam borç bakımından 8,8 Trilyon $ ile dünyanın en borçlu 3. ülkesidir. Aynı şekilde dünyanın en fazla kamu borcu olan 1. ülkesidir. Kamu borcunun GSMH'ye oranı ise % 154'dür.

2.3.2. Gelişmekte Olan Ülkelerde Borç Menkulleri

Gelişmekte olan ülkelerde ise, kamu kesimi borç toplamı 3,9 Trilyon $ iken, özel sektör toplamı 2,2 Trilyon $ ile toplam borç değeri ise 6 Trilyon $'dır (IMF, 2008b: 147). Buna göre;

• **Asya Ülkeleri:** Kamu kesimi borç toplamı 2 Trilyon $ iken, özel sektör toplamı 1,5 Trilyon $ ile toplam borç değeri ise 3,5 Trilyon $'dır. Toplam borcun GSYİH'ya oranı ise % 56'dır (IMF, 2008b: 147). Hong Kong'un 588 Milyar $ borç ile Asya ülkelerinde en çok borcu olan 1. ülke iken, Çin'in 363 Milyar $ 2., G. Kore'nin 220 Milyar $ 3. ve Hindistan'ın 149 Milyar $ ile 4. ülke olmuştur (EurActiv, 2009).

• **Latin Amerika Ülkeleri:** Kamu kesimi borç toplamı 1,1 Trilyon $ iken, özel sektör toplamı 475 Milyar $ ve toplam borç değeri ise 1,6 Trilyon $'dır. Toplam borcun GSYİH'ya oranı ise % 53'dür (IMF, 2008b: 147). Bu ülkelerden Brezilya'nın kamu ve özel sektör borç toplamı 229 Milyar $ ile 1. iken, Meksika 180 Milyar $ ile 2. ve 136 Milyar $ ile Arjantin 3. sıradadır (EurActiv, 2009).

• **Avrupa:** AB dışında kalan Avrupa ülkelerinin kamu kesimi borç toplamı 640 Milyar $ iken, özel sektör toplamı 111Milyar $ ve toplam borç değeri ise 751 Milyar $'dır. Toplam borcun GSYİH'ya oranı ise %27'dir. Bu oran ise Ortadoğu'dan sonra en düşük borç oranıdır (IMF, 2008b: 147). Bu ülkelerden en çok borcu olan ise 247 Milyar $ ile Türkiye'dir (EurActiv, 2009).

Sonuç olarak baktığımızda dünyanın toplam borç değeri için de gelişmekte olan ülkeler yani Asya, Latin Amerika, Ortadoğu ve AB dışında kalan Avrupa ülkelerinin toplam borcu 12 Trilyon $ ile dünya borç toplamının % 17'sini oluşturmaktadırlar. Fakat gelişmiş ülkeler ise 57 Trilyon $ ile yani % 83'üne sahiptirler. Aynı şekilde gelişmiş ülkelerin 21,4 Trilyon $ kamu sektör borcu, 38,9 Trilyon $ ile özel sektör borcu varken, gelişmekte olan ülkeler ise 4,4 Trilyon $ kamu sektör borcu, 4,5 Trilyon $ ile özel sektör borcu vardır. Bunlar için de Hindistan ve Çin'i çıkartırsak borç miktarı daha da düşük olur. Özel-

likle Ortadoğu ülkelerinin toplam borcu 88 Milyar $ ve GSMH'ye oranı % 8 ile en düşük borcu olan bölgedir. Kısaca gelişmiş ülkeler borç batağı içinde olmalarına rağmen yine de borç bulmaları daha kolay iken, gelişmekte olan ülkeler borçları hem düşük, hem de borç bulmaları çok zor olmaktadır. Aynı şekilde gelişmiş ülkelerin borçlarının büyük bir kısmı uzun vadeli iken, gelişmekte olan ülkelerin hem borçları daha az fakat bu borç ise çok fazla uzun vadeli değildir. Bunun en büyük nedenleri ise gelişmekte olan ülkelerde piyasaların liberalleştirilememesi, ekonomik istikrarın sağlanamaması, demokratik siyasi yapının yerleştirilememesi başlıca nedenlerden sayılabilir.

2.4. Kamu ve Özel Sektör Borçları ve GSMH'ye Oranları

Dünya ülkelerinin kamu ve özel sektör borçları ile bunların GSYİH'a oranları Tablo 4'te sunulmuştur. IMF, CIA ve IMD World Competitiveness Yearbook 2008 verilerinden elde edilenlere göre, toplam kamu ve özel sektörün yabancılara, yabancı para mal ve hizmet karşılığı dâhil ödemesi gerekli toplam dış borç miktarını gösteren "dış borç sıralamasında" dünyanın en büyük ekonomisi olan ABD başı çekmektedir (EurActiv, 2009). Buna göre ABD'nin 12,25 Trilyon $ toplam dış borcu (devlet ve özel sektör dış borç toplamı) bulunmaktadır. ABD'yi 10,45 Trilyon $ toplam dış borçla İngiltere, 4,5 Trilyon $ toplam dış borçla Almanya, 4,4 Trilyon $ toplam dış borçla Fransa takip etmektedir. Nüfusu 16 milyon olan Hollanda'nın 2,3 Trilyon $, 4 milyon olan İrlanda'nın 1,84 Trilyon $ toplam dış borcu bulunmaktadır. (EurActiv, 2009).

Japonya'nın toplam dış borcu 1,5 Trilyon $, İsviçre'nin 1,3 Trilyon $ ve İspanya'nın da 1,1 Trilyon $ düzeyindedir. Dünyanın en kalabalık nüfuslu ülkesi ve 3. büyük ekonomisi Çin'in toplam dış borcu 363 Milyar $ düzeyindedir. Rusya'nın 356,5 Milyar $, 5 milyon nüfuslu Finlandiya'nın 271,2 Milyar $ düzeyinde toplam dış borcu bulunmaktadır. Dünya genelinde toplam dış borç tutarı 51,78 Trilyon $'dır. Bunun 22,7 Trilyon $'ı ABD ve İngiltere'ye ait olup iki ülke dünya toplam borç stokunun yüzde 43,8'üne sahiptirler. Bu ülkelere Almanya ve Fransa'yı da eklediğimizde 4 ülkenin toplam dış borç toplamı 31,59 Trilyon $ ve dünya borç toplamındaki oranları da yüzde 61'e ulaşmaktadır. (EurActiv, 2009).

Türkiye, 247,1 Milyar $'lık toplam dış borç stokuyla dünya sıralamasında 23. sıradadır. Dış borçta Türkiye'yi geride bırakan ülkeler içinde nüfusları 4 ile 10 milyon arasında değişen, İrlanda, İsviçre, Belçika, Avusturya, İsveç, Hong-Kong, Danimarka, Norveç, Portekiz ve Finlandiya dikkat çekmektedir 2001 yılında ekonomik kriz yaşayarak borçlarını ödeyememe durumu yaşayan Arjantin'in ise toplam dış borcu 2008 yılında 135,8 Milyar $ düzeyindedir. Öte yandan komşu ülkeler Irak'ın 100,9 Milyar $, İran'ın ise 20,7 Milyar $ toplam dış borcu bulunuyor.

Tablo 4'e baktığımızda gelişmiş ülkelerde kişi başına borç çok yüksek düzeylerde iken, gelişmekte olan ülkelerde ise çok daha düşük yani 5 bin $'ın altındadır. Özellikle Çin'de kişi başına düşen borç 260 $ iken, ona bağlı olan Hong Kong'da ise 86 bin $'dır. Dünyanın 2. en kalabalık ülkesi olan Hindistan'da ise kişi başına düşen borç 123 $ ile dünyanın kişi başına düşen borcu en düşük olan ülkesidir. Türkiye ise 3.455 $'lık kişi başına borç ile diğer ülkelere göre çok daha iyi durumdadır. Kişi başına düşen borç miktarı Yunanistan'da 8.300 $ iken, Rusya'da 2.525 $, Irak'ta ise 3.870 $'dır.

Tablo 4: Ülkelerin 2008 Yılı Kamu ve Özel Sektör Borçları Görünümü (Milyar $)[3]

Ülke Sıralaması	Ülke adı	Kamu ve Özel Sektör Borcu	GSMH	GSMH'ye Oranı %	Nüfus[4]	Borcun Nüfusa Oranı ($)
1	ABD	12,250	14,334	85,5	303,4	40,376
2	İngiltere	10,450	2,787	374,9	62,6	166,933
3	Almanya	4,489	3,819	117,6	82,5	54,412
4	Fransa	4,396	2,978	147,6	64,1	68,580
5	Hollanda	2,277	910	250,4	16,4	138,842
6	İrlanda	1,841	285	646,0	4,1	449,025
7	Japonya	1,492	4,845	30,8	128,3	11,629
8	İsviçre	1,340	493	272,0	7,5	178,667
9	Belçika	1,313	531	247,5	10,4	126,250
10	İspanya	1,084	1,683	64,4	43,2	25,093
11	İtalya	996	2,400	41,5	58,1	17,143
12	Avustralya	826	1,069	77,3	20,3	40,690
13	Kanada	759	1,564	48,5	32,8	23,140
14	Avusturya	753	432	174,0	8,8	85,568
15	İsveç	598	513	114,6	9,0	66,444
16	Hong Kong	588	224	262,7	6,9	85,217
17	Danimarka	493	370	133,3	5,5	89,636
18	Norveç	461	481	97,5	4,6	100,217
19	Portekiz	363	256	180,5	10,6	34,245
20	Çin	363	4,222	8,6	1.399,0	0,260
21	Rusya	357	1,779	20,0	141,4	2,525
23	Türkiye	247	799	30,9	71,5	3,455
24	Brezilya	229	1,665	13,8	193,1	1,186
25	G. Kore	220	955	23,1	48,4	4,545
26	Meksika	180	1,143	15,7	108,2	1,664
28	Hindistan	149	1,237	12,1	1.215,4	0,123
30	Arjantin	136	339	40,1	39,5	3,443
32	Irak	101	....	....	26,1	3,870
36	Yunanistan	88	374	23,2	10,6	8,302
74	İran	21	382	5,4	69,2	0,304
DÜNYA TOPLAMI		51,780	62,054	62,054	6.640,0	7,799

(Kaynak: EurActiv, 2009; VİKİPEDİ, 2009**)**

Tablo 5: Dünya Genelinde 2006 Yılı Banka Aktif Değerleri (Milyar $)

	GSYİH	BANKA AKTİFLERİ
Dünya	48,434	74,435
K. Amerika	14,470	12,236
ABD	13,195	10,203
Kanada	1,275	2,033
Japonya	4,377	6,590
AB	13,658	37,736
EURO Bölgesi	10,586	26,719
Almanya	2,916	4,644
Fransa	2,252	8,035
İtalya	1,858	3,444
İspanya	1,231	2,344
Hollanda	671	3,128
Belçika	398	1,878
Yunanistan	268	360
Lüksemburg	43	858
İngiltere	2,402	9,409
Gelişmekte Olan Ülkeler	14,263	13,219
Asya	6,271	8,845
Latin Amerika	2,953	1,551
Ortadoğu	1,328	998
Avrupa	2,760	1,214

(Kaynak: IMF, 2008b: 147**)**

[3] CIA ve IMD World Competitiveness Yearbook 2008 verilerinden alınmıştır.

[4] http://tr.wikipedia.org/wiki/D%C3%BCnya_n%C3%BCfusu, adresinden alınmış ve 2005 yılı verilerine göre düzenlenmiştir.

2.5. Dünya Genelindeki Banka Aktif Değerleri

Ülke ve bölge bazında 2006 yılı banka aktif değerleri Tablo 5'te görülmektedir.

Buna göre dünya genelinde banka aktiflerin değeri 74,4 triyon $'a ulaşmıştır. AB bölgesi 37,8 Trilyon $'lık banka aktif değeri ile dünyanın % 50'sine eşittir. Ülke bazında baktığımızda hiç kuşku yok ki ABD'nin banka aktif değerleri 10,2 Trilyon $ ile 1.'dir ve dünya banka aktif değerinin % 14'üne eşittir. 2. sırada 9,4 Trilyon $ ile İngiltere gelmektedir. 8,2 Trilyon $ ile Fransa 3. iken, 6,6 Trilyon $ ile Japonya 4. olmuş ve 4,6 Trilyon $ ile Almanya 5. sırada yer almaktadır.

Gelişmekte olan ülkelerde ise, banka aktif değerleri toplamı 13,2 Trilyon $ ile dünyanın % 18'ine ulaşmıştır. Bunlardan Asya ülkeleri 8,9 Trilyon $, Latin Amerika ülkeleri 1,6 Trilyon $, Ortadoğu ülkeleri yaklaşık 1 Trilyon $, AB dışında kalmış Avrupa ülkeleri de 1,2 Trilyon $'lık banka aktiflerine ulaşmışlardır (IMF, 2008b: 147).

2.6. Ülke Gruplarına Göre Döviz Rezervleri

Tablo 6 ve 7'de gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin 2003–2007 yılları için ülke ve bölge bazında sahip oldukları döviz rezerv verileri görülmektedir.

2.6.1. Gelişmiş Ülkelerin Döviz Rezervleri

Tablo 6'ya bakıldığında 2006 yılında dünya genelinde toplam rezervler 5,1 Trilyon $'a ulaşmıştır. Buna göre; Japonya'nın rezerv toplamı 880 Milyar $, AB'nin rezerv toplamı 253 Milyar $'dır. Gelişmekte olan ülkelerin rezerv toplamı ise yaklaşık 3,7 Trilyon $ iken, bunlardan Asya ülkeleri 2,3 Trilyon $, Latin Amerika ülkeleri 311 Milyar $, Ortadoğu ülkeleri 247 Milyar $ ve Avrupa ülkeleri (AB dışında olan) 606 Milyar $'lık rezervlere sahiptirler.

Tablo 6: Gelişmiş Ülkelerin Yıllara Göre Rezervleri (Milyar ABD $)

	GERÇEKLEŞEN				
	2003	2004	2005	2006	2007
Dünya	3,101	3,820	4,196	5,039	6,095
Gelişmiş Olan Ülkeler	1,793	2,084	2,045	2,207	2,370
AB Ülkeleri (27 Ülke)	398	416	395	431	500
Almanya	51	49	45	42	44
Fransa	31	36	28	43	46
İtalya	31	28	26	27	29
İngiltere	36	40	39	41	49
Danimarka	37	39	33	30	33
Euro Bölgesi Ülkeler	223	212	185	197	216
AB Dışı Ülkeler	100	116	100	113	119
İsviçre	48	56	36	38	45
Norveç	37	44	47	57	61
ABD	75	76	54	55	60
Japonya	683	833	834	880	953
Kanada	36	34	33	35	41
Yeni Sanayileşen Asya Ülkeleri	613	720	755	842	890
G.Kore	155	199	210	239	262
Hong Kong	116	124	124	133	153
Singapur	96	113	116	136	163
Tayvan	207	242	253	266	270

(Kaynak: IMF, 2008a: 266; DPT, 2008: 49**)**

Gelişmiş ekonomiler Japonya hariç rezerv miktarları çok düşüktür. Örneğin: ABD 90 Milyar $, Almanya 42 Milyar $, Fransa 43 Milyar $, İtalya 26 Milyar $ ve Yunanistan 1 Milyar $'dır (IMF, 2008b: 147).

2.6.2. Gelişmekte Olan Ülkelerin Döviz Rezervleri

Gelişmekte Olan Ülkeler ise (Tablo 7) 2007 yılında 4,3 Trilyon $'lık çok yüksek bir düzeyde döviz rezervlerine sahiptirler (IMF, 2008a: 266). Bu bir çelişki meydana getirmektedir. Çünkü gelişmekte olan ülkeler hem aşırı şekilde sermayeye ihtiyaç duymakta, hem de yüksek düzeyde rezerv tutmaktadırlar. Yani ellerinde atıl sermaye tutmaktadırlar. Bu iki nedenden kaynaklanabilir. Birincisi bu ülkelerin ekonomilerinin geçiş sürecinde olması yani dövize sürekli ihtiyaç duymasıdır. İkincisi ise uluslar arası kuruluşların bu ülkeler için döviz rezervleri birikimlerine göre değerlen-

dirmeleri ve ona göre derecelendirmeleridir. Her iki durumda bana göre gelişmekte olan ülkeler için prangadır yani maliyettir. Çünkü ülkeler ellerindeki nakitleri çok düşük faizlerle uluslar arası piyasalarda değerlendirirken, aynı zamanda yüksek faizlerle ulusalar arası arenada yatırımları finanse etmek için kredi aramaktadırlar.

Tablo 7'de görüldüğü gibi gelişmekte olan ülkelerin rezerv toplamı giderek artmaktadır. Gelişmekte olan ülkeler 2003 yılında 1,4 Trilyon $, 2004 yılında 1,9 Trilyon $, 2005 yılında 2,3 Trilyon $'dır. Bu artarak devam etmiş ve 2006 yılında 3,1 Trilyon $, 2007 yılında ise 4,3 Trilyon $ rezerve ulaşmıştır. 2008 yılı beklentisi ise 5,3 Trilyon $'dır (IMF, 2008a: 266).

Afrika: Afrika ülkeleri 2003 yılında döviz rezervleri 90 Milyar $ iken, bu artarak devam etmiş ve 5 yılda % 314 artarak 2007 yılında 283 Milyar $'a ulaşmıştır. 2008 yılı beklentisi ise 370 Milyar $'dır. Bu ülkelerin rezervlerinin bu şekilde hızlı artmasının temel nedeni ise, artan maden kaynakları, petrol ve doğalgaz ürünlerine olan aşırı taleptir.

AB Üyesi Ülkeler: AB üyesi olan ülkelerin 2003 yılında döviz rezervleri 105 Milyar $ iken, bu artmaya devam etmiş ve 2007 yılında % 100 artarak 210 Milyar $'a ulaşmıştır (IMF, 2008a: 266). Bu gruptaki ülkelerden Çek Cumhuriyeti 27 Milyar $ iken, 35 Milyar $'a, Macaristan ise 13 Milyar $ iken, 24 Milyar $'a ve Polonya ise 33 Milyar $'dan 63 Milyar $'a çıkmıştır.

Avrupa: AB dışında kalan Avrupa ülkelerinin 2003 yılında döviz rezervleri 149 Milyar $ iken, bu artmaya devam etmiş ve 2007 yılında 283 Milyar $'a ulaşmıştır. 2008 yılı beklentisi ise 308 Milyar $'dır (IMF, 2008a: 266). Bu gruptaki ülkelerden Türkiye'nin 2008 rezervi yaklaşık 80 Milyar $'dır.

Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT): BDT ülkeleri 2003 yılında döviz rezervleri 92 Milyar $ iken, bu değer 5 yılda % 573 aratarak 2007 yılında 528 Milyar $'a ulaşmıştır. 2008 yılı beklentisi ise 683 Milyar $'dır.

Tablo 7: Gelişmekte Olan Ülkelerin Yıllara Göre Rezervleri (Milyar ABD $)

Ülke Sıralaması	Ülke adı	Kamu ve Özel Sektör Borcu	GSMH	GSMH'ye Oranı %	Nüfus[4]	Borcun Nüfusa Oranı ($)
1	ABD	12,250	14,334	85,5	303,4	40,376
2	İngiltere	10,450	2,787	374,9	62,6	166,933
3	Almanya	4,489	3,819	117,6	82,5	54,412
4	Fransa	4,396	2,978	147,6	64,1	68,580
5	Hollanda	2,277	910	250,4	16,4	138,842
6	İrlanda	1,841	285	646,0	4,1	449,025
7	Japonya	1,492	4,845	30,8	128,3	11,629
8	İsviçre	1,340	493	272,0	7,5	178,667
9	Belçika	1,313	531	247,5	10,4	126,250
10	İspanya	1,084	1,683	64,4	43,2	25,093
11	İtalya	996	2,400	41,5	58,1	17,143
12	Avustralya	826	1,069	77,3	20,3	40,690
13	Kanada	759	1,564	48,5	32,8	23,140
14	Avusturya	753	432	174,0	8,8	85,568
15	İsveç	598	513	114,6	9,0	66,444
16	Hong Kong	588	224	262,7	6,9	85,217
17	Danimarka	493	370	133,3	5,5	89,636
18	Norveç	461	481	97,5	4,6	100,217
19	Portekiz	363	256	180,5	10,6	34,245
20	Çin	363	4,222	8,6	1.399,0	0,260
21	Rusya	357	1,779	20,0	141,4	2,525
23	Türkiye	247	799	30,9	71,5	3,455
24	Brezilya	229	1,665	13,8	193,1	1,186
25	G. Kore	220	955	23,1	48,4	4,545
26	Meksika	180	1,143	15,7	108,2	1,664
28	Hindistan	149	1,237	12,1	1.215,4	0,123
30	Arjantin	136	339	40,1	39,5	3,443
32	Irak	101	....	....	26,1	3,870
36	Yunanistan	88	374	23,2	10,6	8,302
74	İran	21	382	5,4	69,2	0,304
DÜNYA TOPLAMI		51,780	62,054	62,054	6.640,0	7,799

(Kaynak: IMF, 2008a: 266; DPT, 2008: 49**)**

• **Rusya:** 2003 yılında 74 Milyar $ rezerve sahip iken, 2004 yılında 122 Milyar $ olmuş ve hızla artarak 2007 yılında 445 Milyar $'a ulaşmıştır. Son 5 yıllık artış % 600 olmuştur. 2008 yılı beklentisi 583 Milyar $ iken, Rusya'nın Gürcistan'a gerçekleştirdiği 8 Ağustos 2008 müdahale günü zirve yapan rezervler 597,5 Milyar $ olmuştur. Rusya'nın rezervlerinin bu kadar artmasının sebebi zengin doğal kaynaklara sahip olmasıdır. Çünkü artan petrol ve doğalgaz fiyatları Rusya'nın döviz rezervlerini ciddi şekilde artırmaktadır.

Fakat yaşanan finansal kriz Rusya'yı da ciddi düzeyde etkilemiştir. Bu Rusya iki şekilde etkilemiştir. Birincisi, Rusya'nın Gürcistan'a müdahalesi ve petrol fiyatlarının aşırı şekilde düşmesi ile ihracat gelirlerinde ciddi düşüşlere neden olmuştur. İkincisi de, ihracat gelirlerinin düşmesi ve finansal kriz nedeniyle ulusal para olan Ruble son 1 ayda yaklaşık % 40 değer kaybetmesidir (Deutsche Welle, 2009). Bu iki etkinin sonucunda Rusya'nın rezervleri ciddi şekilde erimeye başlamış ve 396 Milyar $'a gerilemiştir. Rusya, Ruble'nin düşüşünü önlemek için 16 Ocak'tan bu yana 30 Milyar dolar harcamıştır (Zaman Gazetesi, 2009).

Ortadoğu: Ortadoğu ülkelerinin 2003 yılında döviz rezervleri 198 Milyar $ iken, bu artarak devam etmiş ve 5 yılda % 320 aratarak 2007 yılında 638 Milyar $'a ulaşmıştır. 2008 yılı beklentisi ise 831 Milyar $ iken, petrolün aşırı şekilde artması sonucunda 1 Trilyon $'a ulaşmıştır.

Petrol fiyatlarının artması böyle devam ederse döviz rezervleri ciddi şekilde artmaya devam edecektir. Fakat yaşanan finansal kriz nedeniyle petrol fiyatları ciddi şekilde düşmüş, bu ise Ortadoğu ülkelerin rezervlerinde ciddi azalmaya neden olacağını göstermektedir.

Kalkınmakta Olan Asya: Kalkınmakta olan Asya ülkelerinde 2003 yılında döviz rezervleri 670 Milyar $ iken, hızla artmaya devam etmiş ve 2007 yılında 2,2 Trilyon $'a ulaşarak, son 5 yılda % 320 artmıştır. 2008 yılı beklentisi ise 2,6 Trilyon $'dır (IMF, 2008a: 266).

• **Çin:** 2003 yılında döviz rezervi 409 Milyar $ iken son 5 yılda % 375 artarak 1,5 Trilyon $'a ulaşmıştır. 2008 yılı beklentisi 1,9 Trilyon $ iken, döviz rezervi 1,95 Trilyon $'a ulaşmıştır (Dünya Gazetesi, 2009).

Yaşanan finansal kriz sonucunda en büyük ihracat ortağı olan ABD'nin ithalatının daralması ciddi şekilde Çin'in ihracatının düşmesine neden olacaktır. Dolayısıyla Çin 2009 yılı büyüme oranını revize ederek % 6,5'e çekmiştir. Bu büyüme Çin'in dış ticaret fazla vermesini azaltacak, hatta negatif yani açık vermesine neden olacak, bunun sonucunda rezervler azalacaktır. Çin hükümeti krizin etkisini azaltmak ve iç talebi canlandırmak amacıyla 9 Kasım'da 586 Milyar $'lık teşvik paketi açıklamıştır (Star Gazetesi, 2009).

• **Hindistan:** 2003 yılında döviz rezervi 100 Milyar $ iken, hızla artmaya devam etmiş ve 2007 yılında 257 Milyar $'a ulaşarak, son 5 yılda % 257 artmıştır. 2008 yılı beklentisi ise 286 Milyar $'dır. Ancak Hindistan'ın yaşanan bu krizden çok fazla etkilenmeyeceği tahmin edilmektedir. Çünkü Hindistan'ın ekonomik büyümesinin tamamen ihracata dayalı olmaması nedeniyle yaşanan bu finansal krizden daha az etkilenmesine, hatta avantajlı çıkmasına neden olacağı beklenmektedir.

Latin Amerika: Latin Amerika ülkelerinin 2003 yılında döviz rezervi 196 Milyar $ iken, hızla artmaya devam etmiş ve 2007 yılında 443 Milyar $'a ulaşarak, son 5 yılda % 225 artmıştır. 2008 yılı beklentisi ise 518 Milyar $'dır (IMF, 2008a: 266).

• **Brezilya:** 2003 yılında rezerv 49 Milyar $ iken, artarak devam etmiş ve 2007 yılında ise 180 Milyar $'a ulaşarak, son 5 yılda % 370 artmıştır. 2008 yılı beklentisi ise 220 Milyar $'dır.

• **Meksika:** 2003 yılında döviz rezervi 59 Milyar $ iken, artmaya devam etmiş ve 2007 yılında 87 Milyar $ olmuştur. 2008 yılı beklentisi ise 97 Milyar $'dır.

2.7. KÜRESEL SERMAYE HAREKETLERİ

2.7.1. Ülkelerin Yıllık Küresel Sermaye Stokları

Küresel sermaye akımlarının ABD doları cinsinden borç stokları Tablo 8'de verilmektedir. Küresel sermaye hareketleri ABD $ cinsinden 2007 yılı 3. çeyrek itibariyle 20,7 Trilyon $ stoka ulaşmıştır. 2002 yılında en fazla borçlanma ABD $ cinsinden yani 8,8 Trilyon $'lık

borç stokunun hemen hemen yarısı (% 47) iken, Euro'nun yürürlüğe girmesiyle ABD Dolarının gücü azalmaya başlamıştır.

Daha sonraki yıllarda Euro etkisini göstermiş ve hızla payını artırmış 2007 yılı 3. çeyrek itibariyle yaklaşık 10 Trilyon $'lık Euro cinsinden borç stoku oluşmuş ve toplam borç stokunun yarısına ulaşmıştır. Euro cinsinden borç stokunda 2002 yılına göre 2007 yılı 3. çeyrek itibariyle % 330 artış meydana gelirken, bu dönemde ABD Doları cinsinden artış ise % 56 olmuştur (IMF, 2008b: 147).

Tablo 8: Küresel Sermaye Akımları (Milyar $)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007[5]
ABD Doları	4,124	4,538	4,906	5,382	6,400	7,350
AB EURO	3,283	4,827	6,212	6,310	8,314	9,958
Japon Yeni	433	488	531	472	487	557
İngiliz Sterlin	618	776	981	1,063	1,450	1,708
Kanada Doları	52	80	113	147	178	254
Diğer Para Birimleri	322	427	533	586	695	916
TOPLAM	8,832	11,136	13,277	13,960	17,574	20,743

(Kaynak: IMF, 2008b: 146**)**

Dolar ve Euro'nun dışında 3. büyük borçlanılan para birimi ise İngiliz Sterlinidir. Sterlin cinsinden 2002 yılında borç stoku 618 Milyar ABD $ iken, 2007 yılı 3. çeyrek itibariyle % 362 artışla 1,7 Trilyon ABD $ olmuştur. Bunu 4.'lükle Japon Yeni takip etmektedir. 2002 yılında 433 Milyar ABD $ karşılığı Japon Yeninden borç stoku varken, 2007 yılı 3. çeyrek 557 Milyar ABD $ karşılığında Japon Yeniyle borçlanılmıştır. Aynı zamanda diğer para birimleriyle borçlanma 2002 yılında 322 Milyar ABD $ ile toplam borç stokundaki payı % 0,4 payı varken, 2007 yılı 3. çeyrek yaklaşık 1 triyon ABD $ ile toplam borç stokundaki payı % 0,5 olmuştur.

2.7.2. Ülkelerin Yıllık Küresel Sermaye Stok Değişimleri

Tablo 9'a baktığımızda ise küresel sermayenin yıllık olarak ABD Dolar cinsinden küresel sermaye artışları verilmektedir. Tabloya baktığımızda ABD Dolar cinsinden 2002 yılında yıllık artış 994 Milyar ABD $ iken, hızla artarak 2007 yılı 3. çeyrek itibariyle % 430 artışla yıllık 2,3 Trilyon $'lık küresel sermaye stokunda artışa ulaşılmıştır. Yıllık küresel sermayedeki artışa bakıldığında, 2002 yılında ABD Dolar'ının gücü, Euro'nun yürürlüğe girmesiyle güçlü bir para olarak ortaya çıkması sonucu azalmaya başlamıştır. Daha önce ezici bir üstünlükle dünyada en çok ABD Dolar'ı cinsinde sermaye hareketleri olurken, artık Euro devreye girmiştir.

Yıllara baktığımızda, 2002 yılında ABD Dolar cinsinden sermaye hareketleri 424 Milyar $ iken, 2003 yılında 414 Milyar $, 2004 yılında % 12 azalarak 368 Milyar $, 2005 yılında 476 Milyar $ ve 2006 yılında rekor kırarak % 214'lük artışla 1,1 Trilyon $'lık yıllık küresel sermaye akımı olmuştur. 2007 yılı 3. çeyrek itibariyle ise 948 Milyar $ olarak gerçekleşmiştir. Son 2 yılda ABD Doları eski gücüne tekrar kavuşmaya başlamıştır. ABD dolarının tekrar güçlenmesinin en önemli nedeni ise, dünyada en fazla borçlanan ülkenin ABD olması, bunun yanında Euro'nun dolara beklenildiği gibi güçlü bir alternatif olamamasıdır.

Tablo 9: Yıllık Küresel Sermaye Değişimleri (ABD $ Cinsinden) (Milyar $)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007[6]
ABD Doları	424	414	368	476	1,019	948
AB EURO	492	779	918	986	1,206	951
Japon Yeni	—18	4	27	4	20	53
İngiliz Sterlin	53	85	133	198	223	200
Kanada Doları	4	16	26	29	32	42
Diğer Para Birimleri	39	54	69	107	114	116
TOPLAM	994	1,352	1,541	1,800	2,614	2,310

(Kaynak: IMF, 2008b: 146**)**

[5] 2007 yılı için 3. çeyrek toplam sermaye akım değeridir.
[6] 3. çeyrek toplamıdır.

2002 yılından sonra AB ülkelerinde Euro'nun yürürlüğe girmesiyle dünyanın en güçlü parası doğmuş ve bunun etkisi de her ekonomik olaylarda olduğu gibi, dünya sermaye akımlarında da görülmüştür. 2002 rakamlar Euro kullanımına geçen ülkelerin ulusal paralarının Euro dönüşümüdür. Fakat 2003 yılında ise Euro cinsinden küresel sermaye akımı yaklaşık olarak % 100 artarak 779 Milyar $'a ulaşmıştır. 2004 yılında 918 Milyar $, 2005 yılında 986 Milyar $ ve 2006 yılında ise 1,2 Trilyon $'a ulaşmıştır. 2007 yılı 3. çeyrek itibariyle Euro cinsinden uluslar arası sermaye akımı 951 Milyar $ olmuştur (IMF, 2008b; 146).

2.7.3. Dünya Genelinde Yıllık Borç Alan Ülkeler

Dünya genelinde yıllık borç almada önde gelen ülkelerin son 7 yıl için borç verileri Tablo 10'da görülmektedir. Buna göre bütün ülkeler için toplam borçlanmaya baktığımızda 2001 yılında 1,4 Trilyon $ iken, 2005 yılında rekor kırarak 2,2 Trilyon $'a ulaşmıştır. 2006 yılında 2,1 Trilyon $ ve 2007 yılında 3. çeyrek itibariyle 1,6 Trilyon $ gerçekleşmiştir. Gelişmiş ekonomilerin toplam borçlanmadaki payı yaklaşık olarak % 80'dir. Gelişmiş ekonomiler 2001 yılında yaklaşık 1,3 Trilyon $, 2006 yılında 1,8 Trilyon $ ve 2007 yılında ise 3. çeyrek itibariyle 1,2 Trilyon $ borç almıştır (IMF, 2008b; 146).

Gelişmiş ekonomilerden ABD en fazla borç alan ülkedir. 2001 yılında toplam borçlanmanın % 62'si yani 845 Milyar $'ı borçlanırken, bu artarak devam etmiş ve 2005 yılında 979 Milyar $ ile rekor kırmıştır. 2006 yılında 848 Milyar $, 2007 yılında (3. çeyrek itibariyle) 574 Milyar $ borç almıştır.

İkinci en fazla borç alan ülke ise İngiltere olmuş, 2001 yılında 106 Milyar $ iken, 2005 yılında 179 Milyar $ ile rekor kırmıştır. 2006 yılında 136 Milyar $ ve 2007 yılında ise 123 Milyar $ borç almıştır. Almanya'da bütçe açığının etkisiyle son yıllarda borç almayı hızla artırmış ve 2001 yılında 37 Milyar $ iken, 2006 yılında 171 Milyar $'a ulaşarak rekor kırmıştır. 2007 yılı 3. çeyrek itibariyle 60 Milyar $ borç almıştır (IMF, 2008b; 146).

Tablo 10: Dünya Genelinde Borç Almada Önde Gelen Ülkeler (Milyar $)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007*
BÜTÜN ÜLKELER	1,382	1,297	1,241	1,808	2,232	2,121	1,553
GELİŞMİŞ ÜLKELER	1,270	1,200	1,131	1,637	1,991	1,822	1,216
ABD	845	740	607	898	979	848	574
Japonya	24	20	18	28	19	43	42
Almanya	37	84	98	116	132	171	60
Fransa	50	64	66	151	172	120	89
İtalya	36	23	45	22	74	26	16
İngiltere	106	110	104	150	179	136	123
Kanada	39	35	30	39	71	74	62

(Kaynak: IMF, 2008b: 146**)**

Yaşanan bu finansal kriz nedeniyle özellikle açıklamış olduğu kurtarma paketlerini finanse etmek için ABD'nin borç alma miktarı daha da artacaktır. Aynı zamanda Almanya, İngiltere, Japonya gibi ülkelerde de borç alma miktarlarının hızla artacağı beklenmektedir.

2.8. DÜNYA GENELİNDE DOĞRUDAN YABANCI SERMAYE YATIRIMLARI

2.8.1. Gelişmiş Ülkelerde Yapılan Uluslararası Doğrudan Yatırımlar

Gelişmiş ülkelerin son üç yılda yapmış oldukları doğrudan yatırımların ülkeye giriş ve çıkışları Tablo 11'de görülmektedir. Dünya genelinde ülkelere giren uluslar arası doğrudan yatırımlara baktığımızda 2005 yılında 959 Milyar $ iken, 2006 yılında ise % 47 artışla yani 452 Milyar $ artarak 1,41 trilyon $'a ulaşmıştır. 2007 yılında ise % 29,2 artışla yani 412 Milyar $ artarak 1,82 trilyon $ olmuştur. Ülkelere giren uluslar arası doğrudan yatırımlara baktığımızda gelişmiş ülkeler 2005 yılında 611 Milyar $ ile % 64'ünü çekerlerken, 2006 yılında 941 Milyar $ ve % 67 olmuştur. 2007 yılında ise 1,25 trilyon $'a ulaşmış ve ülkelere giren doğrudan yatırımların % 69'u gelişmiş ülkelere yapılmıştır.

2007 yılında gelişmiş ülkeler içinde en çok

yatırım alan ülke ise 233 Milyar $ ile ABD 1. olmuştur. 224 Milyar $ ile İngiltere 2., 158 Milyar $ ile Fransa 3., 109 Milyar $ ile Kanada 4. iken, 100 Milyar $ ile Hollanda 5.olmuştur. Almanya 51 Milyar $ yatırım çekerken, Japonya ise 2006 yılında —7 Milyar $ iken, 2007 yılında 23 Milyar $ yatırım çekmiştir.

Tablo 11: Gelişmiş Ülkelerde Yapılan Uluslararası Doğrudan Yatırımlar

	Ülkeye Giren Yatırımlar			Ülkeden Çıkan Yatırımlar		
	2005	2006	2007	2005	2006	2007
Dünya	959	1,411	1,823	881	1,323	1,967
Gelişmiş ekonomiler	611	941	1,248	749	1,087	1,692
Avrupa	506	600	849	690	737	1,217
AB Ülkeleri (27)	499	563	805	610	641	1,142
İngiltere	178	148	224	80	87	266
Fransa	85	78	158	115	122	225
Almanya	42	52	51	69	95	168
İspanya	25	27	54	42	100	120
İtalya	20	39	40	42	42	91
Hollanda	48	8	100	136	47	31
Belçika	34	65	41	33	47	50
İsveç	10	23	21	27	22	38
Avusturya	11	6	31	11	10	32
Danimarka	13	4	11	16	9	17
İrlanda	—32	—6	31	14	15	21
Polonya	11	20	18	4	9	4
Lüksemburg	6	29	—37	9	4	52
Portekiz	4	11	6	2	7	6
Çek Cumhuriyeti	12	6	9	--	2	2
Diğer Avrupa Ülkeleri	8	37	44	81	96	74
Norveç	6	7	1	22	21	11
İsviçre	—2	23	41	52	70	60
İzlanda	3	4	3	7	5	12
Kuzey Amerika	132	300	342	45	261	368
Kanada	27	63	109	30	39	54
ABD	105	237	233	16	222	314
Diğer Gelişmiş Ekonomiler	-26	42	58	14	90	108
Avustralya	-35	26	22	-34	23	24
Japonya	3	-7	23	46	50	74
İsrail	5	15	10	3	15	7

(Kaynak: UNCTAD, 2008: 253**)**

Dünya genelinde ülkelerin yaptıkları uluslar arası doğrudan yatırımlara baktığımızda 2005 yılında 881 Milyar $, 2006 yılında 1,32 trilyon $ ve 2007 yılında ise yaklaşık 2 trilyon $ olmuştur. Ülkelerin yaptıkları doğrudan yatırımlara baktığımızda gelişmiş ülkeler 2005 yılında 749 Milyar $ ile % 85, 2006 yılında 1,1 trilyon $ ile % 82 ve 2007 yılında ise 1,7 trilyon $ ile % 86 oranında gelişmiş ülkeler tarafından yapılmıştır.

Gelişmiş ülkeler içinde en çok yatırım yapan ülke ise yine ABD son 3 yılda toplam 552 Milyar $ ve 2007 yılında ise 314 Milyar $'lık yatırım yaparak 1. olmuştur. 2007 yılına göre 266 Milyar $ ile 2. İngiltere, 225 Milyar $ ile 3. Fransa, 168 Milyar $ ile Almanya 4. ve 120 Milyar $ ile İspanya 5. büyük doğrudan yatırım yapan ülkedir. Japonya ise 74 Milyar $ doğrudan yatırım yapmıştır (UNCTAD, 2008: 253).

2.8.2. Gelişmekte Olan Ülkelerde Yapılan Uluslararası Doğrudan Yatırımlar

Gelişmekte olan ülkelerin ise son üç yılda yapmış oldukları doğrudan yatırımlar Tablo 12'de görülmektedir. Dünya genelinde ülkelere giren uluslar arası doğrudan yatırımlara baktığımızda gelişmekte olan ülkeler her geçen yıl paylarını hızla artırmaktadır. Buna göre 2005 yılında 348 Milyar $, 2006 yılında ise % 35,4 artışla 471 Milyar $'a ulaşmıştır. 2007 yılında ise % 24,4 artışla 586 Milyar $ olmuştur. Ülkelere giren uluslar arası doğrudan yatırımlara baktığımızda gelişmekte olan ül-

keler 2005 yılında % 36, 2006 yılında % 33 ve 2007 yılında ise % 31 oranında yatırım çekmişlerdir.

Tablo 12: Gelişmekte Olan Ülkelere Uluslararası Doğrudan Yatırımlar

Ülkeler	Ülkeye Giren Yatırımlar			Ülkeden Çıkan Yatırımlar		
	2005	2006	2007	2005	2006	2007
Dünya	959	1,411	1,823	881	1,323	1,967
Gelişmekte Olan Ekonomiler	348	471	586	132	276	304
Afrika	30	46	53	3	8	6
Mısır	6	10	12	--	---	--
G. Afrika	7	—1	6	1	7	4
Latin Amerika	77	93	126	36	63	52
Arjantin	5	5	6	1	2	1
Brezilya	15	19	35	3	28	7
Meksika	21	19	25	7	6	8
Virgin Adaları	—8	7	5	8	12	23
Cayman Adaları	10	12	12	8	6	3
Batı Asya ve Ortadoğu	42	64	72	13	23	44
Türkiye	10	20	22	1	1	2
Kuveyt	--	--	--	5	8	14
S.Arabistan	12	18	24	---	2	13
Birleşik Arap Emirlikleri	11	13	13	4	11	7
Doğu Asya Ülkeleri	168	209	248	67	118	151
Çin	116	132	157	50	82	103
Hong Kong	34	45	60	27	45	53
G. Kore	7	5	3	5	8	16
Hindistan	8	20	23	3	13	14
Endenozya	8	5	7	3	3	5
Malezya	4	6	9	3	6	11
Singapur	14	25	24	7	12	13
Bağımsız Devlet Topluluğu	26	47	74	14	24	50
Rusya Federasyonu	13	33	53	13	23	46
Kazakistan	2	6	10	---	---	3
Ukrayna	8	6	10	---	---	---

(Kaynak: UNCTAD, 2008: 254–257**)**

Gelişmekte olan ülkeler içinde en çok yatırım alan ülkelere baktığımızda 3 yılın toplamı 405 Milyar $ ve yıllık ortalama olarak göre 135 Milyar $ ile Çin dünya genelinde 3. iken 2007 yılında göre en fazla yatırım alan ülkelere göre dünyada 157 Milyar $ ile 4. olmuştur. 60 Milyar $ ile gelişmekte olan ülkeler içinde Hong Kong 2. olmuştur. Rusya 3 yılda 99 Milyar $ ile 2007 yılında ise 53 Milyar $ yatırım çekerken, 35 Milyar $ ile Brezilya, 25 Milyar $ ile Meksika, 24 Milyar $ ile Singapur ve 23 Milyar $ ile Hindistan yabancı sermaye çekmiştir. Türkiye 3 yılda toplam 52 Milyar $ ve ortalama 17,3 Milyar $ yatırım çekerken, 2007 yılında ise rekor kırarak 22 Milyar $ doğrudan yatırım çekmiştir (UNCTAD, 2008: 254–257).

Gelişmekte olan ülkeler içinde en çok yatırım yapan ülke ise yine Çin son 3 yılda toplam 235 Milyar $ ve 2007 yılında ise 103 Milyar $'lık yatırım yaparak gelişmekte olan ülkelerde 1. dünya genelinde ise Japonya ve İtalya'dan daha fazla yaparak 6. olmuştur. Rusya'da 2007 yılında 46 Milyar $ doğrudan yatırım yapmıştır (UNCTAD, 2008: 254–257).

Dünya genelinde ülkelerin yaptıkları uluslar arası doğrudan yatırımlara baktığımızda gelişmekte olan bütün ülkelerin toplamı 2005 yılında 132 Milyar ile Hollanda'nın (136 Milyar $) yaptığı yatırımlardan daha azdır. 2006 yılında 276 Milyar $ ile % 21 paya ulaşarak yıllık % 110 artmıştır. 2007 yılında ise artış hızı düşmüş ve % 10 artarak 304 Milyar $'a ulaşmıştır. Gelişmekte olan ülkelerin yaptıkları toplam doğrudan yatırımlara baktığımızda 3 yılda 712 Milyar $ iken, Çin 235 Milyar $'lık yatırımla % 33'ünü tek başına yapmıştır. Buna Hong Kong'u da eklersek 360 Milyar $ ile % 51 paya ulaşarak dünyada son 3 yılda en çok yatırım yapan 4. ülke olmuştur.

Brezilya yıllık ortalama 12,7 Milyar $ doğrudan yatırım yaparken, Hindistan yıllık 10 Milyar $ doğrudan yatırım yapmıştır. Virgin Adaları yıllık 11 Milyar $ ve Cayman Adları da 5,7 Milyar $ doğrudan yatırım yaparken, özellikle petrol ihraç eden ülkelerden Kuveyt yıllık 9 Milyar $ ve Birleşik Arap Emirlikleri de 7,3 Milyar $ doğrudan yatırım yapmıştır (UNCTAD, 2008: 254–257).

3. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

ABD yönetiminin yanlış politikaları yüzünden önü açılan ve yatırım şirketlerinin özellikle mortgage kuruluşlarının aşırı kar hırsı ve prim üretme isteği nedeniyle, kartopu gibi büyümeye başlayan subprime kredilerindeki artış engellenmemiştir. Hatta Başkan Bush yönetiminin özellikle Ninja (no income, no job, applicants) olarak da adlandırılan düşük gelirli aileleri hedef alan konut edindirmeye yönelik politikalar nedeniyle her türlü esneklik sağlanması sonucu subprime ve değişken faizli konut kredilerinin sayısı çok hızla artmıştır. İpotekli konut kredi fonunun büyüklüğü 2007 yılında 7,2 Trilyon $'a ulaşmıştır. Sonuçta bu kişiler aldıkları kredileri ödeyememiş ve ABD'de mortgage kaynaklı olarak başlayan küresel sarsıntı, bugünlerde tüm dünyayı etkisi altına almıştır.

Bu krizin boyutları, önce kredi krizine daha sonra da banka iflaslarına ve en sonunda ise reel kesimde işçi çıkarmalara kadar genişledi. Yani yaşanan kriz her ne kadar başlangıçta bir mortgage krizi olarak ortaya çıkmış olsa da, bu zamanla likidite krizine dönüşmüştür. Dünya ekonomileri son bir yıl içerisinde radikal bir biçimde değişti. Global krizin merkezinde artçı depremler sürmektedir. Finansal kesimi ve gelişmiş ülkeleri etkileyen küresel sarsıntı bugünlerde gelişmiş ve gelişmekte olan ülke ayırt etmeksizin tüm ülkelere ve reel kesime de sıçramıştır. Gelişmiş ülkelerde önce kredi krizi olarak başlayan sarsıntı, güven krizi haline dönüşmüştür. Küresel sarsıntı daha uzun bir süre devam edeceği tahmin edilmektedir.

ABD, AB, Japonya ve bazı Asya ülkeleri paket üzerine paket açıklamış ve şu ana kadar 4,6 Trilyon $'lık kurtarma paketi açıklanmıştır. Ne yazık ki bu paketler yetersiz kalmış ve 2. paketler açıklanmaya başlamıştır. ABD 850 Milyar $'lık pakete ilave olarak, 11 Şubat itibariyle 838 Milyar $'lık yeni paket senatodan geçmiş ve sadece ABD'nin kurtarma paketi 2 Trilyon $'a ulaşmıştır. İngiltere'de 691 Milyar $ 1. paket yetersiz kalmış, 149 Milyar $'lık 2. paket açıklamıştır. Dünya genelinde 2. paketin değeri de 1,3 Trilyon $'a ulaşmıştır.

Global finansal piyasalardaki menkul kıymet piyasasının dünyadaki hacmine bakıldığında mortgage kredilerinin neden olduğu domino etkisi görülmektedir. 2007 yılı itibariyle dünya genelindeki menkul kıymet piyasasının hacmi 149,1 Trilyon $'a ulaşmıştır. Bunun 70,7 Trilyon $'ı Hükümetler ve Bankaların borcu oluştururken, 67,7 Trilyon $'ı Şirketlerin menkul kıymetlerinden oluşmaktadır. 10,7 Trilyon $' ise Varlığa Dayalı Menkul Kıymetlerden oluşurken, bunun % 61'i ise mortgage kredilerinden oluşmakta ve konuta dayalı menkul kıymetlerin de % 89 yani 5,8 Trilyon $'ını sadece ABD ihraç etmektedir. Dolayısıyla bireysel mortgage kredilerine dayalı menkul kıymetler piyasasında ABD piyasanın büyük bir kısmını oluşturması nedeniyle, yaşanan dalgalanmalar bütün global piyasaları anında etkilemektedir.

Yükselen piyasaların yani gelişmekte olan ülkelerin 2009 yılında toplam 6,8 Trilyon $ borç geri ödeme yapması gerektiği, fakat finansal kriz nedeniyle sanayileşmiş ülkelerdeki rekor düzeyde tahvil ihraçları bu ülkelerin kredi bulmalarını zorlaştıracaktır. Çünkü gelişmiş ülkeler 2009 yılında 3 Trilyon $ düzeyinde devlet tahvili ihraç edeceği beklenmekte, bu 2008 yılına göre 3 kat daha fazla olduğu ortaya koymakta, sadece ABD'nin 2 Trilyon$'lık ihraç yapacağı tahmin edilmektedir. Sonuçta yükselen piyasaların borç aramaları nedeniyle krediye erişimleri çok zor olacağı görülmektedir. Bundan dolayı ortaya çıkan likidite sıkışıklığı nedeniyle gelişmekte olan ülkeler sermayeleri kendilerine çekme konusunda daha keskin rekabetle karşılaşacaklardır.

ABD yönetimi çok büyük bir para ve mali teşvikler yapmak zorundadır. Fakat bu bile ancak belirli bir ölçüde etkili olacaktır. Bunun nedeni ise mali sistemdeki sorunların düzeltilmesi en az 1 yıldan uzun süre almasıdır. Ciddi bir bankacılık krizi en az birkaç yıl sürmektedir. Çünkü ABD'de iflas etmiş ya da borç batağında olan yüzlerce banka vardır. Bunların çözümü için zamana ihtiyaç vardır.

Sadece para enjekte etmek sorunları çözmemektedir.

Dünya ABD'den daha fazla ürün almazsa, Amerikan ekonomisinin iyileşme süreci sekteye uğrar. Dolaysıyla ülkeler harcamalar ve tasarruflardaki temel dengesizliği düzeltecek politikalar geliştirmelidir. Çünkü Amerikalılar kazandıklarından daha fazla tasarruf etmeli, özellikle Asya ülkeleri ve diğer ülkeler daha az tasarruf etmeli ve daha çok harcama yapmalıdır. Bu ülkeler ihracata dayalı büyüme yerine, iç talepleri artırarak daha fazla iş imkânı ve ekonomik büyüme sağlamaları gerekir. Bu ise imkânsız gözükmekte, dolayısıyla krizin etkisini kolay kolay azaltmak zordur.

Özellikle risk yönetimi yeniden yapılandırılmalıdır. Yani finansal piyasaların denetimi ve düzenlemeleri başta ABD olmak üzere yeniden gözden geçirilerek, hızlı ve etkin karar alacak şekilde yapılandırılmalıdır.

Finansal piyasalar başta olmak üzere geri dönüşümü zor olan, ekonomik varlığını sürdürmekte zorlanan başta bankalar olmak üzere bütün firmalar gözden geçirilerek, kullanılan paketlerin etkinliğini artırmak ve kısa sürede sorunları çözmek için ciddi bir temizlik yapılmalıdır. Yani kurtarmak ya da sermaye desteği sağlamak yerine piyasadaki verimsiz şirketler tasfiye edilmelidir.

Yeniden uluslararası alanda bütün ekonomileri ve piyasaları denetleyecek ve yaptırım uygulayacak yeni bir denetleme ve düzenleme kurumu oluşturulmalıdır. Çünkü mevcut kuruluşlar özellikle ABD'de ortaya çıkan bu krizi göremediler ya da görmezlikten geldiler. Ve bu kadar yıkıcı düzeylere ulaşmasına neden oldular.

Dünyanın başlıca ekonomilerinde, kredi sıkışıklığının giderilmesi ve para piyasalarına güvenin tesis edilmesi için bütün merkez bankaları koordinasyon içerisinde ve ilave likidite önlemleri, garantiler, sermaye enjeksiyonları ve sorunlu aktiflerin satın alınması gibi önlemleri bir an önce almalıdırlar. Aksi takdirde bu krizin nereye kadar gideceği, ne zaman biteceğini kestirmek çok zordur. Sonuç olarak bu günden tezi yok, başta G–7 ülkeleri olmak üzere G–20 ülkeleri ve diğer ülkeler bir an önce taşın altına elini sokmalılar ve gerekli tedbirler koordinasyon içerisinde ve şok olarak yürürlüğe konulmalıdır.

KAYNAKÇA

AKBANK (2009). **Küresel Mali Kriz, Türkiye Ekonomisindeki Gelişmeler,** Akbank Yayını, İstanbul.

Alantar, D. (2009). **Küresel Finansal Kriz: Nedenleri ve Sonuçları Üzerine Bir Değerlendirme,** Maliye Bakanlığı, Ankara.

Alptekin, E. (2008) **"Küresel Virüs Bize de Ulaştı",** AR&GE Bülten, İZTO Yayını, İzmir, s.5–9.

Bayar, G. – İ.G. Oğuz (2005). "Dünya Ekonomisinin Görünümü", **Ankara: Dış Ticaret Dergisi,** DTM Yayını, Yıl:10, Sayı:35, Nisan–2005, http://www.dtm.gov.tr/ead/DTDERGI / nisan2005/Nisankapak.htm, 20 Aralık 2008.

Canpare.com (2009). **"Dünyanın En Borçlu Ülkeleri",** http: / / blog. canpare.com / genel / dunyanin-en-orclu-ulkeleri.htm#more-3951, 05 Şubat 2009.

CRI Online (2009). **"2008 Yılında Çin ve Asya Ülkelerinin Ekonomik Gelişme Durumu",** http://turkish.cri.cn/281/2009/01/06/1s107536.htm, 29 Ocak 2009.

Çalışkan, Ö. (2005). "Dünya Ticaretinde 2004 Yılı Gelişmeler ve 2005 Beklentileri", **Ankara: Dış Ticaret Dergisi,** DTM Yayını, Yıl:10, Sayı:35, Nisan–2005, s. 122–149. http:// www.dtm.gov.tr/ead/DTDERGI/nisan2005/Nisankapak.htm, 28 Aralık 2008.

Demir, F. vd. (2008). **ABD Mortgage Krizi,** BDDK Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı, Çalışma Tebliği, Sayı:3 Ağustos 2008, Ankara.

Deutsche Welle (2009). **"Rusya'nın rezervi 453 Milyar dolara düştü",** http://www.dw-world.de/dw/article/0,2144,3809834,00.html, 26 Ocak 2009.

DPT (2008). **Uluslararası Ekonomik Göstergeler,** DPT Yayını, Ankara.

Dünya Gazetesi (2009). **"Çin'in Dış Ticareti Daraldı",** 13 Ocak 2009.

Ekonomi Bülteni (2009). **"Makro Ekonomi ve Strateji",** Denizbank Yayını, Yıl:13, Sayı:4,İstanbul.

EurActiv (2009). **"Dünya borç batağında",** http://www.euractiv.com.tr/finansal-hizmetler/ article/ dunya-borc-bataginda–004401, 09 Şubat 2009.
Graham, E.M. – D.M. Marchick, **US National Security and Foreign Direct Investment,** Institute for International Economics, May 2006.
Http://www.dtm.gov.tr, 15 Aralık 2008.
Http://www.forumfor.biz/archive/index.php/t-38125.html, 12 Aralık 2008.
Http://www.iie.com/publications/chapters_preview/3810/01iie3810.pdf, 15 Aralık 2008.
Http://www.un.org/News/Press/docs/2005/tad2003.doc.htm, 04 Aralık 2008.
Http://www.unctad.otg/Templates/webflyer.asp?docid=5700&intItemID=1634&lang, 11 Ocak 2009.
Http://www.wto.org/english/res_e/statis_e/its2006_e/section1_e/i01.xls, 02 Ocak 2009.
IMF (2004). **"Advancing Structural Reforms"** World Economic Outlook, Washington D.C.
IMF (2005). **"Globalization and External Imbalances"** World Economic Outlook, Washington D.C.
IMF (2006a), **"Globalization and Inflation"** World Economic Outlook, Washington D.C.
IMF (2006b). **"Financial systems and Economic Cycles"** World Economic Outlook, Washington D.C.
IMF (2007). **"Global Financial Stability Report: Financial Market Turbulence —Causes, Consequences, and Policies—"** World Economic and Financial Surveys, International Monetary Fund, Washington D.C.
IMF (2008a). **"Housing and the Business Cycle",** World Economic Outlook, Washington D.C.
IMF (2008b). **"Global Financial Stability Report: Containing Systemic Risks and Restor-ing Financial Soundness"** World Economic and Financial Surveys, Inter-national Monetary Fund, Washington D.C.
Moran, T.H. – E.M. Graham, – M. Blomström (2005). **Does Foreign Direct Investment Promote Development?,** Institute for International Economics.
Sabah gazetesi (2009). **"İkinci Paketler de Çare Olmadı; Japonya Banka Hissesi Alıyor"** s. 21, 04 Şubat 2009.
Sabah gazetesi (2009). **"İngiltere Faiz Oranlarını Yüzde 1'e Çekti"** s. 8, 06 Şubat 2009.
Sabah gazetesi (2009). **"Kurtarma Paketi 2 Trilyon Dolara Çıktı"** s. 8, 11 Şubat 2009.
Sabah gazetesi (2009). **"Borsaların Kalbi Strese Dayanamadı"** s. 8, 25 Şubat 2009.
Samuelson, R.J. (2009). **"Bu Gerçek Bir Küresel Kriz",** Newsweek Türkiye, 04 Şubat 2009, http:// www.newsweekturkiye.com/haberler/detay/25210/bu-gercek-bir-kuresel-kriz, 10 Şubat 2009.
Star Gazetesi (2009). **"İşte Küresel Krizin Günlüğü",** 18 Kasım 2008, http://www.stargazete. com/ yazdır/148874, 30 Ocak 2009.
T.C. Hazine Müsteşarlığı (2005). **Yabancı Sermaye Raporu,** Yabancı Sermaye Genel Müd., Ankara.
T.C. Hazine Müsteşarlığı (2006a). **Uluslararası Doğrudan Yatırımlar 2005 Yılı Raporu,** Yabancı Sermaye Genel Müd., Ankara.
T.C. Hazine Müsteşarlığı (2006b). **Doğrudan Yabancı Yatırım Verileri Bülteni (2006/ Ağustos),** Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü, Ankara.
T.C. Hazine Müsteşarlığı (2007). **Uluslararası Doğrudan Yatırımlar 2006 Yılı Raporu,** Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü, Ankara.
T.C. Hazine Müsteşarlığı (2008a). **Türkiye Yatırım Danışma Konseyi İlerleme Raporu,** Hazine Müsteşarlığı, Ankara.
T.C. Hazine Müsteşarlığı (2008b). **Uluslararası Doğrudan Yatırımlar 2007 Yılı Raporu,** Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü, Ankara.
T.C. Hazine Müsteşarlığı (2009). **Doğrudan Yabancı Yatırım Verileri Bülteni (2009/ Mart),** Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü, Ankara.
T.C. Merkez Bankası (2007). **Uluslararası Yatırım Pozisyonu Raporu,** Ankara.

TKBB (2009). **"Dünya Borç İçinde Yüzüyor",** Türkiye Katılım Bankaları Birliği, 01 Şubat 2009, http://www.tkbb.org.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=2664&Itemid=846.

Türkan, E.(2005). **Türkiye'de Ekonomik aktivite İçinde Yabancı Sermaye Payı,** T.C.Merkez Bankası, Ankara.

United Nations (UN). (2007). **World Investment Report 2008: Transnational Corpora-tions, Extractive Industries and Development,** United Nations, New York and Geneva.

United Nations (UN). (2008). **World Investment Report 2007: Transnational Corpora-tions and the Infrastructure Challenge,** United Nations, New York and Geneva.

United Nations (UN). (2009), **World Economic Situation and Prospects 2009 –Global Outlook 2009-,** Published by the United Nations, January 2009, New York.

UNCTAD (2005). **FDI Flows Rebounce – Red by Developing Countries,** UNCTAD Investment Brief, Number I, 01 Ocak 2009.

UNCTAD (2008), **World TDI Flows Grew an Estimated 6% In 2004, Ending Downturn,** Press Release, TAD/2003, Geneva.

UNCTAD (2009), **World Economic Situation and Prospects 2009,** Published by the United Nations, January 2009, Geneva.

WTO (2004). **International Trade Statistics 2004,** Cenevre.

WTO (2005a). **International Trade Statistics 2005,** Cenevre.

WTO (2005b), **World Trade 2004, Prospects for 2005,** Press Release, PRESS/401, (05/1488) Cenevre, http://www.wto.org/English/news_e/pres05_e/pr401_e.pdf, 20 Ocak 2009.

WTO (2006). **International Trade Statistics 2006,** Cenevre, http://www.wto.org/english/res_e /statis_e/its2006_e/section1_e/i01.xls, 20 Ocak 2009.

WTO (2007). **Global Economic Prospects: Technology Diffusion in the Developing Word 2008,** Washington D.C.

WTO (2008a). **World Trade 2006, Prospects for 2007; WTO: Risk Lie Ahead Following Stronger Trade in 2006, WTO Reports,** Press Release, PRESS/472, (07/0000) Cenevre.

WTO (2008b). **World Trade 2007, Prospects for 2008; WTO: Developing, Transition Economies Cushion Trade Slowdown,** Press Release, PRESS/520, Rev.1 (08/0000) Cenevre.

WTO (2008c). **"International Trade Statistics 2008",** 23 Jully 2008, http://www.wto.org/english /res_e/statis_e/its2008_e/its08_toc_e.htm, 25 Ocak 2009.

Yükseler, Z. (2005). **Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları ve İş/Yatırım Ortamı İlişkisi"** T.C.Merkez Bankası, Ankara.

Yeni Şafak (2009). **"Gelişmekte Olanların En Avantajlısı Türkiye!",** 30 Aralık 2009, http://yenisafak.com.tr/Ekonomi/?t=30.12.2008&i=159391, 05 Şubat 2009.

Zaman Gazetesi (2009). **"Rusya'nın Rezervleri Eriyor",** 22 Ocak 2009, http://bg.zaman.com.tr/bg-tr/detaylar.do?load=detay&link=2098, 03 Şubat 2009.